

OSNOVNI PROGRAM OBUKE
ZA SUDIJE U PRIVREDNIM ODJELJENJIMA

Izvjestaj o novcanom toku

(Uvod u finansije i racunovodstvo - Drugi Dio)

May 27-28, 2004
Teslic

**USAID PROJEKAT ZA UNAPRIJEĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA
POGODNOG ZA INVESTITORE I KREDITORE (FILE)**

Izvjestaj o novčanom toku

(Uvod u finansije i racunovodstvo - Drugi Dio)

SADRŽAJ

<i>UVOD</i>	3
1) IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU	
1. Pojam gotovine i gotovinskih ekvivalenata.....	4
2. Segmenti bilansa toka gotovine.....	5
2) IZRADA BILANSA TOKA GOTOVINE	
1. Direktna metoda.....	7
2. Indirektna metoda.....	8
3) PRAKTICNI PRIMJERI	10

UVOD

U prvom dijelu priručnika «Uvod u finansije i racunovodstvo», a koji smo u okviru osnovnog programa obuke namijenili isključivo sudijama novoformiranih privrednih odjeljenja, govorili smo o vaznosti komunikacije putem finansijskih izvjestaja. Naime, finansijski izvjestaji su osnovno sredstvo prenosa vaznih racunovodstvenih podataka do njihovih korisnika. Kao ni svi drugi modaliteti, ni finansijski izvjestaji nisu savrsena slika stvarnog stanja, vec bismo rekli, najbolji pokusaj racunovodje da predstavi to stvarno stanje.

Postoje tri glavna finansijska izvjestaja putem kojih se prenose racunovodstvene informacije o poslovanju preduzeca, a to su:

- *Bilans uspjeha;*
- *Bilans stanja i*
- *Izvjestaj o toku gotovine (Izvjestaj o novcanom toku ili cash flow).*

Podsjetimo se da bilans uspjeha daje zbirni prikaz zaradjениh prihoda i nacinjenih rashoda tokom redovnog poslovanja u odredjenom vremenskom periodu. Mnogi ga smatraju najvaznijim finansijskim izvjestajem posto on pokazuje da li je neko preduzece poslovalo profitabilno, odnosno da li je ostvarilo prihvatljivu neto dobit.

Kada smo govorili o bilansu stanja rekli smo da je svrha tog izvjestaja da pokaze finansijski položaj nekog poslovnog subjekta na odredjeni datum, obicno na kraju mjeseca ili godine. Bilans stanja se cesto naziva izvjestajem o finansijskom stanju i daje pregled poslovanja u smislu kontrole resursa i izvora. Ti izvori se sastoje od obaveza kompanije i vlastitog kapitala drustva.

U ovom dijelu priručnika govoricemo o izvjestaju toka gotovine. Dok je bilans uspjeha prvenstveno usmjeren ka provjeri cilja profitabilnosti, izvjestaj o gotovinskom toku je orjentisan ka provjeri cilja likvidnosti kompanije.

Koji su ciljevi izrade izvjestaja o toku gotovine, koje metode se koriste i kako se tumace podaci dobijeni primjenom tih metoda saznacete na sljedecim stranicama ovog priručnika.

«Cilj finansijskih izvjestaja je da pruže informacije o nekom preduzecu, a koje su velikom broju korisnika znacajne za donosenje poslovnih odluka.»

1. IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU

CILJEVI OBUKE:

- Identifikovati pitanja na koja odgovara izvještaj o novčanim tokovima
- Objasniti operativne, investicijske i finansijske aktivnosti
- Koristiti izvještaje o novčanim tokovima za analizu finansijskog izvještaja
- Izgraditi vještinu kroz praktične primjere

Osim Bilansa stanja i Bilansa uspjeha, treći finansijski izvještaj koji treba analizirati jeste Izvještaj o novčanim tokovima. Kao što mu i ime govori, ovaj izvještaj o poslovanju preduzeća pokazuje kako preduzeće dobija i koristi svoje gotovinske izvore. Podaci od kojih se sastoji izvještaj o novčanim tokovima dolaze iz bilansa uspjeha i bilansa stanja.

Pošto se dugovanja otplaćuju gotovinom, izvještaj o novčanim tokovima pomaže analitičaru da odredi finansijske potrebe preduzeća i izvore otplate.

Izvještaj o novčanim tokovima pokazuje PRILIV i ODLIV gotovine prema sljedećim kategorijama:

- Protok obrtnih sredstava
- Investicije
- Finansiranje investicija.

1.1. POJAM GOTOVINE I GOTOVINSKIH EKVIVALENATA

Gotovinom se smatra:

- novac u domacoj i stranoj valuti u blagajni;
- novac u domacoj i stranoj valuti na depozitnim racunima kod banaka i
- otvoreni akreditivi u zemlji i inostranstvu.

Ekvivalentima gotovine smatraju se hartije od vrijednosti koje su neposredno unovcljive uz beznacajni rizik (primljeni cekovi, na primjer).

Pri sastavljanju bilansa tokovi gotovine, gotovina i ekvivalenti gotovine tretiraju se zajednicki u jednoj stavci. Bilans tokova gotovine za rezultat ima stanje gotovine i ekvivalenta gotovine na bilansni dan.

1.2. SEGMENTI BILANSA TOKA GOTOVINE

Bilans tokova gotovine (cash flow) ima tri segmenta (dijela):

- a) gotovinski tok operativne aktivnosti;
- b) gotovinski tok investicione aktivnosti i
- c) gotovinski tok aktivnosti finansiranja.

a) Gotovinski tok operativne aktivnosti

(«poslovne/operativne aktivnosti» su glavne aktivnosti koje stvaraju prihod preduzeca i druge aktivnosti, osim investicionih i finansijskih aktivnosti)

Iznos gotovinskih tokova koji nastaju iz operativnih aktivnosti je ključni indikator obima do kojeg su operacije preduzeca proizvele dovoljno gotovinskih tokova da se isplate zajmovi, održi operativna sposobnost preduzeca, isplate dividende i učine nova ulaganja, bez pribjegavanja vanjskim izvorima finansiranja.

Informacije o specifičnim komponentama o proteklim operativnim gotovinskim tokovima su korisne u spoju s ostalim informacijama za predviđanje budućih operativnih tokova.

Gotovinski tokovi iz operativne aktivnosti proizlaze iz glavnih aktivnosti preduzeca koje proizvode prihod. Stoga one ishode iz transakcija i drugih događaja koji ulaze u utvrđivanje neto dobitka ili gubitka.

Primjeri gotovinskih tokova iz operativne aktivnosti su:

- a) gotovina primljena od prodaje dobara ili prodaje usluga;
- b) gotovinski primici od intelektualnih i drugih imovinskih prava, honorara, provizije i ostalog prihoda (premije, regresi...);
- c) gotovinske isplate dobavljačima dobara i usluga;
- d) gotovinske isplate zaposlenima i za njihov račun (isplata poreza i doprinosa iz zarada);
- e) gotovinski primici i izdaci osiguravajućeg društva za premije i naknade štete, rente i ostala primanja po polisi;
- f) gotovinske isplate i povracaji poreza na prihod, osim ako oni mogu biti poimenično identifikovani s aktivnostima investiranja i finansiranja, i
- g) gotovinski primici i isplate iz ugovora, držanih za svrhe poslovanja i trgovanja.

Neke transakcije, kao što je prodaja elemenata pogona, može povećati dobitak ili gubitak. Međutim, gotovinski tokovi koji se odnose na takve transakcije su gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja.

Preduzeće može držati hartije od vrijednosti za svrhe poslovanja ili trgovanja u kojem su slučaju slične zalihama pribavljenim specifično za prodaju. Stoga se gotovinski tokovi nastali iz kupovine i prodaje hartija od vrijednosti za poslovanje ili trgovanje razvrstavaju kao operativne aktivnosti.

b) Gotovinski tok investicione aktivnosti

(«investicione aktivnosti» su dugotrajno sticanje i otudjivanje sredstava i drugih ulaganja koja nisu uključena u novčane ekvivalente)

Odvojeno prikazivanje gotovinskih tokova nastalih iz aktivnosti investiranja značajno je posto gotovinski tokovi predstavljaju obim do kojeg su učinjeni troškovi za resurse namijenjene da proizvedu budući prihod i gotovinske tokove.

Primjeri gotovinskih tokova koji nastaju iz aktivnosti investiranja su:

- a) gotovinske isplate da se pribavi zemljište i građevinski objekti, postrojenja i oprema, neopipljiva stalna imovina i ostala stalna imovina;
- b) gotovinski primici od prodaje zemljišta i građevinskih objekata, postrojenja i opreme, neopipljive stalne imovine i ostale stalne imovine;
- c) gotovinske isplate da se pribavi akcijski kapital ili instrumenti zaduživanja drugih preduzeća i interesi u zajedničkim poduhvatima (mimo isplata za one instrumente koji se smatraju gotovinskim ekvivalentima ili one koji su držani za svrhe poslovanja i trgovanja);
- d) gotovinski primici od prodaje akcijskog kapitala ili instrumenata zaduživanja drugih preduzeća i interesa u zajedničkim poduhvatima (mimo primitaka za one instrumente koji su smatrani gotovinskim ekvivalentima i one koji su držani za svrhe poslovanja i trgovanja);
- e) gotovinski avansi i zajmovi učinjeni drugim strankama;
- f) gotovinski primici od otplaćivanja učinjenih avansa i zajmova drugim strankama;
- g) gotovinske isplate za terminske ugovore, ugovore o kupovini unaprijed, ugovore s izborom prava kupovine i prodaje i ugovore o razmjeni, osim kada su ugovori držani za svrhe poslovanja ili trgovanja, ili su isplate razvrstane kao aktivnosti finansiranja;
- h) gotovinski primici od terminskih ugovora, ugovora o kupovini unaprijed, ugovora s izborom prava kupovine i prodaje i ugovora o razmjeni, osim kada su ugovori držani za svrhe poslovanja ili trgovanja, ili su primici razvrstani kao aktivnosti finansiranja.

Kada se ugovor smatra kao pokriven obrtno operacije prepoznatljive pozicije, gotovinski tokovi ovog ugovora razstavljaju se na isti način kao gotovinski tokovi pozicije koja ima pokriven obrtno operacijom.

c) Gotovinski tok finansiranja

(«finansijske aktivnosti» su aktivnosti koje imaju za posljedicu promjene velicine i sastava vlastitog kapitala i obaveza po preduzetim kreditima)

Odvojeno prikazivanje gotovinskih tokova nastalih iz aktivnosti finansiranja značajno je zato što je korisno za predskazivanje polaganja prava na buduće gotovinske tokove od strane pribavljača kapitala preduzeća.

Primjeri gotovinskih tokova nastalih iz aktivnosti finansiranja su:

- a) ukupni iznos gotovine od emitovanja akcija ili drugih instrumenata akcijskog kapitala;
- b) gotovinske isplate sopstvenicima da bi se pribavile ili otkupile akcije preduzeca;
- c) ukupni iznosi gotovine od emitovanja obveznica, zajmova, mjenica, bonova, hipoteka i ostalih kratkorocnih ili dugorocnih pozajmica;
- d) gotovinske isplate uzajmljenih iznosa;
- e) i gotovinske isplate od strane zakupca za smanjenje neizmirene obaveze koja se odnosi na finansijski zajam.

2. SACINJAVANJE BILANSA TOKA GOTOVINE

Bilans gotovinskih tokova moze da bude sacinjen po *direktnoj* i po *indirektnoj* metodi.

1. Direktna metoda bilansa gotovinskih tokova iskazuje glavne vrste gotovinskih primitaka i gotovinskih isplata, naravno segmentirane na: gotovinski tok operativne aktivnosti, gotovinski tok investicione aktivnosti i gotovinski tok finansiranja.

Prodaja-neto	
(Povećanje) smanjenje potraživanja	
Gotovina od prodaje	
<i>(Cijena prodane robe)¹</i>	
(Povećanje) smanjenje zaliha	
(Povećanje) smanjenje obaveza	
Izdaci za sticanje gotovine	
Bruto gotovinski profit	
<i>(prodaja, opšti i administrativni troškovi)¹</i>	
(Povećanje) smanjenje avansnog plaćanja	
Povećanje (smanjenje) obračunatih nepl. obaveza	
Troškovi za rukovanje gotovinom	
Gotovina nakon poslovanja	
Različiti gotovinski prihodi	
Plaćeni porez na prihod ³	
Neto gotovina nakon poslovanja	
Troškovi kamata	
Plaćene dividende/ povlačenje novca vlasnika	
Finansiranje troškova	
Neto gotovinska zarada	
Tekući dio dugoročnog kredita ⁴	
Gotovina nakon amortizacije dugovanja	
Kapitalni izdaci ⁵	
Dugoročne investicije/ nematerijalna sredstva	
Finansijski višak (povrat)	
Povećanje (smanjenje) kratkoročnog duga	
Povećanje (smanjenje) dugoročnog duga ⁶	
Povećanje (smanjenje) vlasničkog kapitala ⁷	
Ukupno vanjsko finansiranje	
Gotovina nakon finansiranja	
Stvarna promjena na gotovini	

2. Indirektna metoda bilansa gotovinskih tokova kod gotovinskog toka operativne aktivnosti polazi od neto dobitka (ili gubitka), a potom slijedi korektura i na vise i na nize da bi iz te korekture proizasao saldo gotovine na bilansni dan (koji je proizasao iz operativne aktivnosti).

1	Neto prihod nakon plaćenog poreza
2	Amortizacija
3	+/- promjene na rn. kupci
4	+/- promjene na rn. zalihe
5	+/- promjene na ostalim rn. tekuće aktive
6	+/- promjene na rn. dobavljači
7	+/- promjene na rn. obračunati troškovi
8	+/- promjene na rn. obračunati i odgođeni porezi na dobit
9	+/- promjene na rn. ostalih tekućih obaveza
10	+/- promjene na rn. ostalih netekućih obaveza
11	Operativni Cash Flow
12	+/- promjene na rn. utrživih vrijednosnih papira
13	+/- promjene na rn. dugoročnih investicija
14	+/- promjene na rn. bruto stalna sredstva
15	Vandredni dobitak (gubitak)
16	Nematerijalna i ostala obrtna sredstva
17	Investicioni Cash Flow
18	Cash flow prije finansiranja (red 11 + red 17)
19	+/- promjene na rn. kratkoročni bankarski dug
20	+/- promjene na rn. dugoročni bankarski dug
21	+/- promjene na rn. podređeni dug
22	+/- promjene na rn. ulagački kapital
23	Plaćene dividende
24	Prilagođavanja na rn. neraspoređena dobit
25	Ostala kamata
26	Finansiranje protoka sredstava
27	UKUPNO CASH FLOW (row 11+ row 17 + row 26)
28	Početno gotovina
29	Plus Operativni cash flow (red 11)
30	Investicijski cash flow (red 17)
31	Finansirajući cash flow (red 26)
32	Završno gotovina

Bruto dobitak se uvecava (a gubitak smanjuje) po sljedecim osnovama:

- amortizacije i troskova dugorocnog rezervisanja - jer ni jedno ni drugo nisu direktno povezani s gotovinskim izdacima;
- troskova finansiranja ciji se gotovinski izdaci vezuju za investiranje u stalnu imovinu - jer se gotovinski izdaci po tom osnovu bilansiraju u okviru investicione aktivnosti. Negativne kursne razlike po osnovu investicione aktivnosti (dati krediti u stranoj valuti) uvecavaju bruto dobitak jer se ukljucuju u gotovinski tok investicione aktivnosti.

Isto tako negativne kursne razlike nastale po osnovu strane valute u gotovu ili na deviznom depozitnom racunu iskazane u bilansu otvaranja uvecavaju bruto dobitak jer se s njima smanjuje preneti gotovina iz prethodne godine;

- smanjenja potrazivanja iz poslovanja po zakljucnom bilansu u odnosu na potrazivanja iz poslovanja po bilansu otvaranja – jer to takodje predstavlja priliv gotovine;
- povecanje obaveza iz poslovanja po zakljucnom bilansu u odnosu na obaveze iz poslovanja po bilansu otvaranja – jer to predstavlja smanjenje odliva gotovine;
- kapitalni gubici po osnovu prodaje stalne imovine – jer je to sastavni dio gotovinskog toka investicione aktivnosti;
- povracaj poreza na rezultat – jer to predstavlja priliv gotovine.

Bruto dobitak se smanjuje (a gubitak uvecava) po osnovu:

- prihoda od finansiranja koji su proistekli iz investicione aktivnosti ukljucujuci i pozitivne kursne razlike ostvarene po tom osnovu – jer se to ukljucuje u gotovinski tok investicione aktivnosti.
Isto tako iskljucuju se i pozitivne kursne razlike po osnovu zatecene strane valute u blagajni ili deviznom depozitnom racunu po bilansu otvaranja jer se s njima vrsi korektura gotovine iskazane u bilansu otvaranja;
- povecanja zaliha po zakljucnom bilansu u odnosu na zalihe po bilansu otvaranja – jer to predstavlja ulaganje gotovine;
- povecanja potrazivanja iz poslovanja po zakljucnom bilansu u odnosu na potrazivanja po bilansu otvaranja – jer to, takodje, predstavlja ulaganje gotovine;
- smanjenje obaveza iz poslovanja po zakljucnom bilansu u odnosu na obaveze iz poslovanja po bilansu otvaranja - jer to, takodje, predstavlja odliv gotovine;
- prihoda od aktiviranja ucinaka za osnovna sredstva ili izgradnje i rekonstrukcije osnovnog sredstva u sopstvenoj reziji – jer to predstavlja ulaganje gotovine;
- kapitalnih dobitaka od prodaje stalne imovine - jer je to sastavni dio gotovinskog toka investicione aktivnosti;
- placenih poreza na rezultat – jer to predstavlja odliv gotovine.

Za preduzece je od bitnog znacaja da neto gotovinski tok operativne aktivnosti bude pozitivan jer od toga zavisi i investiranje i finansiranje.

Pri izvestavanju o neto gotovinskom toku obavezno se izlaze i neto gotovinski tok tekuce i prethodne godine s ciljem da se vide promjene i tendencije kretanja neto gotovinskog toka. Pri tumacenju tih promjena i tendencija analiticar ih povezuje s rezultatima analize finansijskog rezultata, imovinskog položaja i finansijskog položaja.